INSON SHA‘NI VA QADR-QIMMATI DAXLSIZLIGINI HIMOYA QILISH: RAQAMLI DAVRDAGI YANGI TAHDIDLAR

Xaliyarov Ramazon Uralovich
E-mail: ramazonxaliyarov2@gmail.com
doi:https://doi.org/10.5281/zenodo.23008526

Annotatsiya. Mazkur maqolada inson sha’ni va qadr-qimmatining daxlsizligini ta’minlashning konstitutsiyaviy-huquqiy asoslari hamda raqamli texnologiyalar rivojlanishi sharoitida ushbu huquqqa nisbatan yuzaga kelayotgan yangi tahdidlar tahlil qilinadi. Raqamli muhitda shaxsning obro‘si, shaxsiy hayoti va insoniy qadr-qimmatiga tajovuz qilish shakllari an’anaviy huquqbuzarliklardan farqli ravishda tezkor tarqalish, keng auditoriyaga yetib borish va uzoq vaqt davomida saqlanib qolish xususiyatiga ega. Maqolada kiberbulling, shaxsiy ma’lumotlardan noqonuniy foydalanish, onlayn tuhmat va haqorat, soxta akkauntlar, manipulyatsiya qilingan foto va videolar, sun’iy intellekt asosida yaratiladigan deepfake kontent hamda shaxsning roziligisiz raqamli tasvirlardan foydalanish kabi tahdidlar ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, raqamli muhitda inson sha’ni va qadr-qimmatini himoya qilishning huquqiy, texnologik va institutsional mexanizmlarini takomillashtirish bo‘yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqiladi.
Kalit so‘zlar: inson sha’ni, qadr-qimmat, raqamli huquqlar, shaxsiy ma’lumotlar, kiberbulling, deepfake, sun’iy intellekt, internet.

Abstract. This article analyzes the constitutional and legal foundations for ensuring the inviolability of human honor and dignity, as well as the emerging threats to this right posed by the development of digital technologies. Unlike traditional offenses, infringements upon an individual’s reputation, private life, and human dignity in the digital environment are characterized by rapid dissemination, the ability to reach vast audiences, and persistence over time. The article examines threats such as cyberbullying, the unlawful use of personal data, online defamation and insults, fake accounts, manipulated photos and videos, AI-generated deepfake content, and the use of digital images without the individual's consent. Furthermore, the article develops scientific and practical proposals for improving the legal, technological, and institutional mechanisms for protecting human honor and dignity in the digital environment.
Key words: human honor, dignity, digital rights, personal data, cyberbullying, deepfake, artificial intelligence, internet.

Аннотация. В данной статье анализируются конституционно-правовые основы обеспечения неприкосновенности человеческой чести и достоинства, а также новые угрозы этому праву в контексте развития цифровых технологий. В цифровой среде формы посягательства на репутацию, частную жизнь и человеческое достоинство, в отличие от традиционных правонарушений, обладают свойством быстрого распространения, охвата широкой аудитории и длительного сохранения. В статье рассматриваются такие угрозы, как кибербуллинг, незаконное использование персональных данных, онлайн-клевета и оскорбления, фейковые аккаунты, сфабрикованные фотографии и видео, дипфейк-контент, созданный на основе искусственного интеллекта, и использование цифровых изображений без согласия человека. Также разрабатываются научно-практические предложения по совершенствованию правовых, технологических и институциональных механизмов защиты человеческой чести и достоинства в цифровой среде.

Ключевые слова: человеческое достоинство, ценность, цифровые права, персональные данные, кибербуллинг, дипфейк, искусственный интеллект, интернет.

Kirish. Inson sha’ni va qadr-qimmati shaxsning fundamental huquqiy maqomini belgilovchi asosiy qadriyatlardan biridir. Demokratik va huquqiy davlatda insonning jismoniy daxlsizligi bilan bir qatorda uning sha’ni, obro‘si, shaxsiy hayoti va insoniy qadr-qimmatini himoya qilish ham davlatning muhim vazifalaridan hisoblanadi. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida insonning sha’ni va qadr-qimmati daxlsizligi kafolatlangan bo‘lib, ushbu huquqni kamsitish yoki unga tajovuz qilishga yo‘l qo‘yilmasligi belgilangan [1]. O‘zbekiston Oliy sudi Plenumining sha’n, qadr-qimmat va ishchanlik obro‘sini himoya qilishga oid sud amaliyoti bo‘yicha qarorida ham shaxsning sha’ni va qadr-qimmatini himoya qilish huquqi, shaxsiy hayot daxlsizligi va shaxsga doir ma’lumotlarni himoya qilish masalalariga alohida e’tibor qaratilgan. Xususan, haqiqatga to‘g‘ri kelmaydigan va shaxsning sha’ni hamda qadr-qimmatiga dog‘ tushiradigan ma’lumotlar tarqatilgan hollarda ularni rad etishni talab qilish imkoniyati qayd etilgan [2]. Raqamlashtirish jarayoni mazkur huquqlarni himoya qilish masalasini yanada murakkablashtirmoqda. Internet, ijtimoiy tarmoqlar, sun’iy intellekt, katta hajmdagi ma’lumotlarni qayta ishlash texnologiyalari va avtomatlashtirilgan tizimlar inson hayotining deyarli barcha sohalariga kirib kelmoqda. Bunday texnologiyalar katta ijtimoiy va iqtisodiy imkoniyatlar yaratishi bilan birga shaxsiy hayot, maxfiylik va inson qadr-qimmatiga yangi xavflarni ham yuzaga keltirishi mumkin. BMT Inson huquqlari bo‘yicha Oliy komissari boshqarmasi raqamli texnologiyalar va sun’iy intellektning shaxsiy hayot hamda inson qadr-qimmatiga ta’sirini alohida huquqiy masala sifatida ko‘rsatadi. Shu nuqtayi nazardan, raqamli davrda inson sha’ni va qadr-qimmatini himoya qilish faqat an’anaviy huquqiy vositalar bilan cheklanib qolmasligi, balki texnologik, institutsional va profilaktik mexanizmlar bilan boyitilishi zarur.

Adabiyotlar tahlili. Inson sha’ni va qadr-qimmatini himoya qilish masalasi huquqshunoslik fanida insonning fundamental huquq va erkinliklarini ta’minlashning muhim yo‘nalishlaridan biri sifatida tadqiq etib kelinmoqda. Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi natijasida ushbu masala yangi mazmun kasb etib, an’anaviy huquqiy himoya mexanizmlarini raqamli muhit xususiyatlari bilan uyg‘unlashtirish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Inson sha’ni va qadr-qimmatini xalqaro huquqiy himoya qilishning asosiy manbalaridan biri Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi hisoblanadi. Deklaratsiyada barcha insonlarning qadr-qimmati va huquqlari teng ekani e’tirof etilgan hamda insonning sha’ni, shaxsiy hayoti va obro‘sini himoya qilishga oid qoidalar belgilangan [1]. Mazkur xalqaro hujjat inson qadr-qimmatini zamonaviy inson huquqlari tizimining asosiy qadriyatlaridan biri sifatida shakllantirgan. Fuqarolik va siyosiy huquqlar to‘g‘risidagi xalqaro paktda ham insonning sha’ni va obro‘sini noqonuniy yoki o‘zboshimchalik bilan aralashuvlardan himoya qilishga oid normalar mavjud [2]. Mazkur huquqiy yondashuv bugungi raqamli muhit uchun ham dolzarb bo‘lib, internetdagi shaxsiy hayot va obro‘ni himoya qilish masalalarini xalqaro inson huquqlari standartlari doirasida ko‘rib chiqish imkonini beradi.

Raqamli texnologiyalar rivojlanishi bilan inson huquqlari va raqamli muhit o‘rtasidagi munosabatlarni o‘rganuvchi tadqiqotlar soni ortib bormoqda. BMT Inson huquqlari bo‘yicha Oliy komissari boshqarmasining “The Right to Privacy in the Digital Age” mavzusidagi materiallarida raqamli texnologiyalar shaxsiy hayotga aralashuvning yangi shakllarini yuzaga keltirayotgani qayd etiladi [3]. Xususan, katta hajmdagi ma’lumotlarni yig‘ish, saqlash va avtomatik qayta ishlash natijasida shaxs to‘g‘risida keng raqamli profil shakllanishi mumkinligi ta’kidlanadi. Bu holat shaxsiy hayot daxlsizligi bilan bir qatorda insonning avtonomligi va qadr-qimmatini himoya qilish masalasini ham dolzarb qiladi. OHCHRning raqamli texnologiyalar va inson huquqlariga oid keyingi materiallarida sun’iy intellekt, algoritmik tizimlar va yangi raqamli texnologiyalar inson huquqlariga ta’sir ko‘rsatishi

mumkinligi qayd etilib, texnologiyalarni ishlab chiqish va qo‘llash jarayonida inson huquqlariga asoslangan yondashuvni ta’minlash zarurligi ko‘rsatiladi [4]. Mazkur yondashuv tadqiqotimiz uchun muhim metodologik asos bo‘lib xizmat qiladi, chunki inson sha’ni va qadr-qimmatini himoya qilishni faqat huquqbuzarlik sodir bo‘lgandan keyingi javobgarlik masalasi sifatida emas, balki texnologik tizimlarni yaratish bosqichidan boshlab ta’minlanishi lozim bo‘lgan tamoyil sifatida ko‘rib chiqish imkonini beradi.

Sun’iy intellekt bilan bog‘liq huquqiy masalalarni o‘rganishda UNESCOning “Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence” hujjati ham muhim manba hisoblanadi. Unda sun’iy intellekt tizimlarini ishlab chiqish va ulardan foydalanishda inson qadr-qimmati, inson huquqlari, shaffoflik, adolatlilik va javobgarlik tamoyillariga rioya qilish zarurligi ta’kidlangan [5]. Mazkur yondashuv deepfake, avtomatlashtirilgan qarorlar va boshqa AI vositalaridan foydalanish natijasida yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan huquqiy xavflarni baholash uchun nazariy asos yaratadi. Raqamli muhitda inson sha’ni va qadr-qimmatiga tahdid soluvchi yangi texnologiyalar orasida deepfake alohida o‘rin tutadi. Ushbu texnologiya yordamida insonning yuzi, ovozi yoki boshqa identifikatsiya qiluvchi belgilaridan foydalanib, real voqelikka o‘xshash, ammo sun’iy ravishda yaratilgan audio yoki videolar tayyorlanishi mumkin. Deepfake texnologiyalarining rivojlanishi natijasida shaxsning o‘zi sodir etmagan harakat yoki aytmagan fikrni unga nisbat berish imkoniyati paydo bo‘lmoqda. Shu sababli ilmiy adabiyotlarda deepfake masalasi shaxsiy hayot, obro‘, axborot xavfsizligi va inson huquqlari bilan bog‘liq kompleks muammo sifatida o‘rganilmoqda [6]. Shunday qilib, tahlil qilingan adabiyotlar inson sha’ni va qadr-qimmatini himoya qilish masalasi raqamli transformatsiya sharoitida faqat an’anaviy huquqiy institutlar doirasida emas, balki raqamli huquq, shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish, sun’iy intellekt etikasi, kiberxavfsizlik va media huquqi bilan o‘zaro bog‘liq holda tadqiq etilishi zarurligini ko‘rsatadi. Mazkur tadqiqotning ilmiy yo‘nalishi mavjud yondashuvlarni birlashtirgan holda raqamli muhitda inson sha’ni va qadr-qimmatiga tahdidlarning tizimli tasnifini ishlab chiqish hamda ularni oldini olish – aniqlash – tezkor cheklash – huquqiy baholash – zararni bartaraf etish – takrorlanishining oldini olish ketma-ketligi asosida himoya qilish mexanizmini taklif etishga qaratilgan.

Tadqiqot natijalari va muhokamas. Tadqiqot davomida inson sha’ni va qadr-qimmatini raqamli muhitda himoya qilish bilan bog‘liq huquqiy va texnologik muammolar tizimli ravishda tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, raqamlashtirish jarayoni bir tomondan shaxsning o‘z fikrini erkin ifodalashi, axborot almashishi va o‘z huquqlarini himoya qilishi uchun yangi imkoniyatlar yaratgan bo‘lsa, ikkinchi tomondan insonning sha’ni, qadr-qimmati, shaxsiy hayoti va ishchanlik obro‘siga tajovuz qilishning yangi shakllarini yuzaga keltirmoqda.

Tahlil natijasida raqamli muhitdagi tahdidlarni ularning huquqiy mazmuni va inson huquqlariga ta’siriga ko‘ra quyidagi asosiy guruhlarga ajratish mumkin:

Raqamli tahdid turi	**Asosiy xususiyati**	**Ehtimoliy huquqiy oqibat**
Onlayn tuhmat	Shaxs haqida haqiqatga mos kelmaydigan ma’lumot tarqatish	Sha’n va obro‘ga zarar
Kiberbulling	Takroriy haqorat, tahdid yoki kamsitish	Qadr-qimmatga tajovuz
Shaxsiy ma’lumotlarni oshkor qilish	Roziliksiz ma’lumot tarqatish	Shaxsiy hayot daxlsizligining buzilishi
Soxta akkaunt	Shaxs nomidan foydalanish	Identifikatsiya va obro‘ga zarar
Deepfake	AI yordamida soxta audio/video yaratish	Sha’n, qadr-qimmat va tasvirga tajovuz

Doxxing	Shaxsga oid ma’lumotlarni ommaga chiqarish	Maxfiylik va xavfsizlikka tahdid
Raqamli ta’qib	Onlayn kuzatish va muntazam bezovta qilish	Shaxsiy xavfsizlikka tahdid
Manipulyativ kontent	Shaxs haqidagi ma’lumotlarni kontekstdan uzib tarqatish	Reputatsion zarar

Mazkur tasnifdan ko‘rinadiki, raqamli muhitdagi tahdidlar faqat bitta huquqni emas, balki bir vaqtning o‘zida bir nechta huquqiy manfaatni buzishi mumkin. Masalan, shaxsning fotosuratini uning roziligisiz joylashtirish bir vaqtning o‘zida shaxsiy hayot daxlsizligi, shaxsga doir ma’lumotlarni himoya qilish va sha’n-qadr-qimmatni himoya qilish masalalarini keltirib chiqarishi mumkin.

Raqamli tahdidlarning an’anaviy huquqbuzarliklardan farqli jihatlari. Tadqiqotda aniqlangan muhim jihatlardan biri raqamli muhitda inson sha’ni va qadr-qimmatiga zarar yetkazuvchi axborotning tarqalish mexanizmi an’anaviy muhitdan sezilarli darajada farq qilishidir. An’anaviy muhitda shaxsga zarar yetkazuvchi ma’lumotning tarqalish ko‘lami nisbatan cheklangan bo‘lishi mumkin. Raqamli muhitda esa bitta post, video, fotosurat yoki izoh qisqa vaqt ichida ko‘plab foydalanuvchilarga yetib borishi, boshqa platformalarga ko‘chirilishi va qayta tarqatilishi mumkin. Natijada huquqbuzarlikning o‘zi tugaganidan keyin ham uning oqibatlari davom etishi mumkin. Masalan, internetdan biror material o‘chirilgan taqdirda ham uning nusxalari boshqa foydalanuvchilarda, yopiq guruhlarda yoki boshqa platformalarda saqlanib qolishi ehtimoli mavjud. Shu sababli raqamli muhitda huquqiy himoya faqat huquqbuzarlik sodir bo‘lganidan keyingi javobgarlik choralariga emas, balki tezkor aniqlash, cheklash va zararni kamaytirish mexanizmlariga ham asoslanishi kerak.

Kiberbullingning inson qadr-qimmatiga ta’siri. Tadqiqot natijalari kiberbullingni inson sha’ni va qadr-qimmatiga bevosita ta’sir qiluvchi raqamli tahdidlardan biri sifatida ko‘rsatadi. Kiberbulling oddiy tanqid yoki fikr bildirishdan farqli ravishda shaxsni muntazam ravishda haqoratlash, kamsitish, qo‘rqitish yoki ijtimoiy jihatdan obro‘sizlantirishga qaratilgan xatti-harakatlarni o‘z ichiga olishi mumkin. Uning o‘ziga xos jihati shundaki, jabrlanuvchi raqamli ta’qibdan faqat ma’lum bir jismoniy makonda emas, balki internetga ulangan deyarli har qanday muhitda duch kelishi mumkin. Ayniqsa voyaga yetmaganlar bilan bog‘liq holatlarda bunday tahdidlarning oldini olish ota-ona, ta’lim muassasasi, platforma operatorlari va davlat organlarining o‘zaro hamkorligini talab qiladi. Shu nuqtayi nazardan, kiberbullingga qarshi kurash faqat jazolash mexanizmlariga emas, balki profilaktika, raqamli madaniyatni rivojlantirish va bolalarning huquqiy savodxonligini oshirishga ham asoslanishi lozim.

Shaxsga doir ma’lumotlar va inson qadr-qimmati. Tadqiqot davomida shaxsga doir ma’lumotlarning noqonuniy ravishda tarqatilishi inson sha’ni va qadr-qimmatiga tahdidlarning muhim manbalaridan biri ekanligi aniqlandi. Raqamli muhitda inson haqidagi turli ma’lumotlar — ism-familiya, telefon raqami, fotosurat, elektron pochta manzili, biometrik ma’lumotlar, geolokatsiya va boshqa ma’lumotlar yagona raqamli profilni shakllantirishi mumkin. Agar bunday ma’lumotlar tegishli huquqiy asoslarsiz tarqatilsa, shaxsning nafaqat maxfiyligi, balki xavfsizligi, obro‘si va ijtimoiy mavqeiga ham zarar yetishi mumkin. Shu sababli shaxsga doir ma’lumotlarni himoya qilish mexanizmlarini inson sha’ni va qadr-qimmatini himoya qilishning tarkibiy qismi sifatida ko‘rib chiqish maqsadga muvofiq.

Deepfake texnologiyalari va yangi huquqiy muammo. Tadqiqotning muhim natijalaridan biri sun’iy intellekt texnologiyalarining rivojlanishi inson sha’ni va qadr-qimmatiga tajovuz qilishning yangi usullarini yuzaga keltirayotganini aniqlashdan iborat. Deepfake texnologiyasi yordamida shaxsning yuzi, ovozi yoki boshqa tashqi belgilaridan foydalanib, u real hayotda sodir etmagan harakat yoki aytmagan fikrni go‘yoki sodir etgandek ko‘rsatadigan kontent yaratish mumkin. Mazkur holatda huquqiy muammo yanada

murakkablashadi. Chunki kontent texnik jihatdan soxta bo‘lsa-da, uning tashqi ko‘rinishi foydalanuvchida real voqea haqida tasavvur uyg‘otishi mumkin.

Axborot erkinligi va inson sha’nini himoya qilish o‘rtasidagi muvozanat. Tadqiqot davomida aniqlangan yana bir muhim masala — inson sha’ni va qadr-qimmatini himoya qilish bilan axborot va so‘z erkinligi o‘rtasidagi muvozanatni ta’minlash zaruratidir. Har qanday tanqidiy fikr yoki salbiy bahoni inson sha’niga tajovuz deb baholash mumkin emas. Jamiyatda ochiq fikr bildirish, davlat organlari va jamoat institutlari faoliyatini tanqid qilish hamda axborot tarqatish demokratik jamiyatning muhim elementlaridan hisoblanadi. Shu bilan birga, shaxs haqida haqiqatga mos kelmaydigan faktik ma’lumotlarni ataylab tarqatish, uni haqoratlash yoki obro‘sizlantirish holatlari boshqa huquqiy baholashni talab qilishi mumkin. Demak, raqamli muhitda inson sha’ni va qadr-qimmatini himoya qilish mexanizmlari ishlab chiqilganda tanqidiy fikr va huquqbuzarlik, fikr va fakt, jamoatchilik manfaatlari va shaxsiy manfaatlar o‘rtasidagi farqlar aniq belgilanishi lozim.

Tadqiqot natijasida ishlab chiqilgan asosiy takliflar. O‘tkazilgan huquqiy tahlil asosida inson sha’ni va qadr-qimmatini raqamli muhitda samarali himoya qilish bo‘yicha quyidagi takliflar ishlab chiqildi: Birinchidan, raqamli muhitda sha’n va qadr-qimmatga zarar yetkazuvchi kontent bo‘yicha fuqarolarning tezkor murojaat qilish mexanizmlarini takomillashtirish zarur. Ikkinchidan, sud va boshqa huquqni muhofaza qiluvchi organlarning raqamli dalillar bilan ishlash imkoniyatlarini yanada rivojlantirish lozim. Uchinchidan, sun’iy intellekt yordamida yaratilgan kontentni aniqlash va uning haqiqiy yoki sun’iy ekanligini tekshirish texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish maqsadga muvofiq. To‘rtinchidan, raqamli platformalarda inson sha’ni va qadr-qimmatiga zarar yetkazuvchi kontent yuzasidan shikoyatlarni ko‘rib chiqishning tushunarli va shaffof mexanizmlarini rivojlantirish zarur. Beshinchidan, aholining raqamli savodxonligini oshirish orqali foydalanuvchilarga soxta akkauntlar, deepfake, manipulyativ axborot va noqonuniy shaxsiy ma’lumot tarqatilishining xavfini tushuntirish lozim. Oltinchidan, ta’lim muassasalarida bolalar va yoshlarning raqamli etikasi, shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish va kiberbullingning oldini olish bo‘yicha amaliy mashg‘ulotlarni kengaytirish maqsadga muvofiq.

Umumlashtirilgan holda tadqiqot natijalari quyidagi ilmiy xulosani shakllantirish imkonini beradi: raqamli davrda inson sha’ni va qadr-qimmatini himoya qilish an’anaviy huquqiy himoya mexanizmlarini saqlab qolish bilan birga, tezkor raqamli himoya, texnologik monitoring, raqamli dalillar, shaxsga doir ma’lumotlarni himoya qilish va sun’iy intellekt bilan bog‘liq xavflarni hisobga oluvchi kompleks mexanizmni talab qiladi. Bunda huquqiy himoya choralari mutanosib bo‘lishi, inson sha’ni va qadr-qimmatini himoya qilish bahonasida qonuniy tanqid, fikr bildirish va axborot tarqatish erkinligi asossiz ravishda cheklanmasligi kerak. Shunday qilib, raqamli davrda inson qadr-qimmatini himoya qilishning samarali tizimi qonuniylik + tezkorlik + mutanosiblik + shaffoflik + texnologik xavfsizlik + samarali sud himoyasi tamoyillarining o‘zaro uyg‘unligiga asoslanishi lozim.

Xulosa. Raqamli texnologiyalar inson hayotini sezilarli darajada yengillashtirayotgan bo‘lsa-da, ular inson sha’ni va qadr-qimmatini himoya qilish sohasida yangi huquqiy muammolarni ham yuzaga keltirmoqda. Kiberbulling, onlayn tuhmat, shaxsiy ma’lumotlarni noqonuniy tarqatish, soxta akkauntlar, raqamli ta’qib va sun’iy intellekt yordamida yaratiladigan deepfake kontentlar shaxsning sha’ni, obro‘si, shaxsiy hayoti va identitetiga zarar yetkazishi mumkin. Tadqiqot natijasida raqamli muhitdagi tahdidlarning asosiy xususiyati ularning tezkor tarqalishi, katta auditoriyani qamrab olishi, qayta-qayta nusxalanishi va uzoq vaqt davomida mavjud bo‘lib qolishi ekanligi aniqlandi. Shu sababli inson sha’ni va qadr-qimmatini himoya qilish mexanizmlarini raqamli muhitning texnik xususiyatlariga moslashtirish zarur. Buning uchun, avvalo, raqamli huquqbuzarliklardan jabrlangan shaxslar uchun tezkor murojaat va himoya mexanizmlarini takomillashtirish,

ikkinchidan, raqamli dalillarni yig‘ish va saqlash amaliyotini rivojlantirish, uchinchidan, shaxsga doir ma’lumotlarni himoya qilish choralarini kuchaytirish, to‘rtinchidan, deepfake va boshqa generativ AI kontentlarini aniqlash bo‘yicha texnologik vositalardan foydalanish, beshinchidan, aholining raqamli va huquqiy savodxonligini oshirish maqsadga muvofiq. Shuningdek, inson sha’ni va qadr-qimmatini himoya qilishda davlat organlari, sudlar, huquqni muhofaza qiluvchi organlar, raqamli platformalar, ta’lim muassasalari va fuqarolik jamiyati institutlarining o‘zaro hamkorligi muhim ahamiyatga ega. Umuman olganda, raqamli davrda inson qadr-qimmatini himoya qilishning samarali modeli qonuniylik, tezkorlik, shaffoflik, mutanosiblik, shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish, raqamli xavfsizlik va samarali huquqiy himoya tamoyillarining uyg‘unligiga asoslanishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent, 2023.
2. O‘zbekiston Respublikasi Oliy sudi Plenumining 1992-yil 19-iyundagi 5-son qarori “Sud amaliyotida fuqaro va tashkilotlarning sha’ni, qadr-qimmati va ishchanlik obro‘sini himoya qilish haqidagi qonunlarni qo‘llash to‘g‘risida” (keyingi o‘zgartirishlar bilan).
3. O‘zbekiston Respublikasining “Shaxsga doir ma’lumotlar to‘g‘risida”gi Qonuni, O‘RQ-547-son, 2019-yil 2-iyul.
4. O‘zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi.
5. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. The Right to Privacy in the Digital Age. United Nations.
6. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. The Future of Human Rights and Digital Technologies. United Nations.
7. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. Digital Technologies and Human Rights: Digital Policy Brief. 2024.
8. Human Rights Council. New and emerging digital technologies and human rights. Resolution A/HRC/RES/59/11, 2025.
9. Jimoh M. A Prolegomenon on Deepfakes and Human Rights in the African Charter. Global Campus of Human Rights, 2023.
10. Human Rights Council. New and emerging digital technologies and human rights. Resolution A/HRC/RES/53/29, 2023.
11. Human Rights Council. New and emerging digital technologies and human rights. Resolution A/HRC/RES/47/23, 2021.